

CRIZA POLITICĂ DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI ATITUDINEA
MARILOR PUTERI, UNGARIA ȘI IMPERIUL OTOMAN, ÎN
PRIMA JUMĂTATE A VEACULUI AL XV-lea

LUCIAN CONSTANTIN PALADE*

După moartea lui Mircea cel Bătrân, pentru Țara Românească a început o perioadă de criză politică, statele vecine, Ungaria și Imperiul Otoman, găsind prilejul să intervină frecvent în politica sa internă¹.

Un izvor important cu privire la situația politică internă a Țării Românești în răstimpul 1418-1456 este reprezentat de *Cosmografia* lui Aeneas Sylvius Piccolomini, cunoscut ca papă sub numele de Pius al II-lea (1458-1464): „Printre valahi în vremea noastră au fost două facțiuni, una a Danilor și cealaltă a Dragulilor, dar cum aceștia erau mai slabi decât Danii și erau asupriți de ei în tot felul, au chemat pe turci în ajutor și, ajutați de forțele acestora, au zdrobit pe Dani aproape nimicindu-i. Iar Danii, primind ajutor de la Ioan de Hunedoara, care cârmuia Ungaria, acesta «prin acțiunea sa» nu i-a reinstalat într-atât pe aceia, cât a dobândit pentru sine însuși glorie și bogății, ca unul care, smulgând pământurile Danilor de sub puterea turcilor, le-a ocupat el, reținându-le ca posesiuni perpetue pentru sine și pentru urmașii săi»².

Potrivit măturii lui Pius al II-lea, dese schimbări în scaunul domnesc al Țării Românești în perioada 1418-1456 s-au datorat confruntării interne dintre două grupări rivale, una a sprijinitorilor „Danilor” (Dăneștilor-urmașii lui Dan I), cealaltă a susținătorilor „Dragulilor” (Drăculeștilor - descendenții lui Mircea cel Bătrân, desemnați după numele lui Vlad Dracul)³.

La 25 august 1419, regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, a hotărât să declanșeze o ofensivă antiotomană⁴. Probabil că tot acum, Mihail I (1418-1420)⁵ a încetat să mai plătească tribut turcilor⁶.

* Liceul cu Program Sportiv, Câmpulung.

¹ Vasile Pârvan, *Istoria statelor românești până la 1526*, în Idem, *Studii de istorie medievală și modernă*, ediție îngrijită, note și indici de Lucian Nastasă, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1990, p. 217; Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Basarab I „Întemeietorul” până la Mihai Viteazul*, București, Ed. Academiei, 1970, pp. 59-60; Lucian Constantin Palade, *Relațiile Țării Românești cu Ungaria și Imperiul Otoman în secolul al XV-lea*, ediția a II-a, București, Ed. Ars Docendi, 2011, pp. 33-47.

² Aeneas Sylvius Piccolomini, *Cosmografia*, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), București, Ed. Științifică, 1968, p. 472 și p. 474.

³ A se vedea A. D. Xenopol, *Lupta între Drăculești și Dănești*, în *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice*, seria a II-a, tom. XXX, București, 1907, pp. 183-272; Ștefan Andreescu, *Vlad Țepeș (Dracula). Între legendă și adevăr istoric*, ediția a II-a, București, Ed. Enciclopedică, 1998, p. 14.

⁴ Ilie Minea, *Informațiile românești ale cronicii lui Ian Dlugosz*, Iași, Inst. de Arte Grafice „Viața Românească”, 1926, p. 16.

Avertizat de amenințarea care se profila la Dunărea de Jos, sultanul Mehmed I a trimis o armată condusă de *beğ*-ul de Vidin împotriva Severinului, dar, după ce a distrus această cetate, a fost respinsă peste Dunăre de comitele de Timișoara, Pipo Spano de Ozora⁷.

În august 1419, domnul Țării Românești, având sprijinul regelui Ungariei, a respins atacul turcesc îndreptat împotriva Banatului de Severin⁸.

Cu scopul de a întări apărarea Transilvaniei dinspre sud, în toamna anului 1419, Sigismund de Luxemburg a anexat Severinul⁹ și castelul Bran¹⁰ la Ungaria. Cum pe bună dreptate a observat istoricul E. Denize, „acest comportament anexionist din partea Ungariei în dauna statelor creștine mai mici cu care trebuia să se alieze pentru a putea lupta cu succes împotriva turcilor, nu a făcut decât să semene suspiciuni și neîncredere în rândul acestora, să fie o frână în calea realizării unei adevărate coaliții creștine antiotomane”¹¹.

După ce pacificase provinciile asiatice și înăbușise mișcarea bedreddinistă, sultanul Mehmed I a organizat „un mare război sfânt” împotriva Țării Românești, întrucât domnul acesteia „s-a răzvrătit din nou, devenind neascultător și a încheiat înțelegere cu craiul unguresc”, încalcând astfel „tratatul (*ahid*) și pactul (*misak*)” încheiat cu Poarta¹². Pornită în aprilie sau la începutul lunii mai 1420¹³, expediția, realizată prin cooperarea flotei cu armata de uscat, a antrenat efective impresionante, conduse de însuși sultanul Mehmed I¹⁴. În acest sens, cronicarul turc, Kodja Husein, a relatat: a fost strânsă „oastea de Anatolia, cu oștile principilor de Karaman și Kastamonu și oastea de Rumelia, cu toți conducătorii și emirii lor și cu *gazi*”¹⁵ și *acângii* și cu toată oastea de pedestrași”¹⁶.

⁷ Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova a. 1324-1881*, vol. I, *Secolele XIV-XVI*, București, Ed. Enciclopedică, 2001, p. 84.

⁸ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană a țărilor române în anii 1419-1420*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, tom. XIX, 1976, p. 61.

⁹ Eugen Denize, *România între leu și semilună. Relațiile turco-venețiene și influența lor asupra spațiului românesc (sec. XV-XVI)*, Târgoviște, Ed. Cetatea de Scaun, 2003, p. 34.

¹⁰ Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș (1418-1456)*, în *Istoria Românilor*, vol. IV, *De la universalitatea creștină către Europa „patriilor”*, Ștefan Ștefănescu și Camil Mureșanu (coord.), București, Ed. Enciclopedică, 2001, pp. 304-305.

¹¹ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. II, *De la Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun până la Mihai Viteazul*, ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu, București, Ed. All Educational, 2003, p. 7.

¹² Radu Lungu, *Domnitori și principii ai Țărilor Române. Cronologie ilustrată*, București, Ed. Paideia, 2010, p. 22.

¹³ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 34.

¹⁴ Kodja Husein, „Beda' i ul-veka' i (Evenimentele minunate)”, în *Cronici turcești privind Țările Române, Extrase*, vol. I, *Sec. XV - mijlocul sec. XVII*, volum întocmit de Mihail Guboglu și Mustafa Mehmet, București, Ed. Academiei, 1966, pp. 446-447.

¹⁵ Faptul rezultă din relatarea pe care regele Poloniei, Wladyslav Jagello, a trimis-o lui Sigismund de Luxemburg la 27 iulie 1420 în care se arăta că turcii „mănați de furie au invadat și năpădit cu totul pământurile Țării Românești cu întreaga putere a armatelor lor; trecând totul prin foc și sabie, după multe și de nepovestit omoruri și jafuri le-au supus în întregime și, fiindu-le smulse jurăminte de credință prin îngrozitoare silurii, au primit tributuri și dări îngrozitoare” (Apud Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor*, p. 85).

¹⁶ Viorica Pervain, *op. cit.*, în loc. cit., p. 71; Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș (1418-1456)*, în loc. cit., p. 305.

¹⁷ Termen arab folosit pentru a-i desemna pe războinicii care participau la raziile de jaf organizate împotriva triburilor inamice. În secolul al XIV-lea, gaziții își vor face simțită prezența, odată cu înaintarea otomană în

Nu există niciun indiciu dacă atacul s-a realizat dintr-o singură direcție sau din mai multe, dar cert este faptul că acesta a fost îndreptat împotriva celor mai importante cetăți de la hotarele sudice ale Țării Românești, Giurgiu și Turnu, și a două cetăți din Dobrogea, Isaccea și Enisala¹⁷.

La sfârșitul lunii iulie sau la începutul lui august 1420, turcii au cucerit și distrus cetatea Severinului și au prădat Banatul, Mihail I aflându-și sfârșitul în cursul acestei campanii¹⁸. O însemnare în limba greacă, contemporană evenimentelor, probabil datorată diaconului Ioannes Eugenikos din Thessalonic, de pe un codice din secolul al XIII-lea, Parisinus Graecus, menționează că: „În anul 1420 [...] Mai ales în luna iulie cutremure puternice și mari au pricinuit aproape un cataclism, amenințând tot orașul Thessalonic cu pierderi mari și numeroase; apoi au urmat căderea Valahiei Mari sub turci și uciderea copiilor lui Mircea Voievod, a lui Mihail și a altor copii ai săi”¹⁹.

În ansamblu, campania lui Mehmed I a însemnat pentru Țara Românească pierderea Dobrogei și prejudicierea gravă a independenței țării, atât prin pierderea liniei de apărare a Dunării, cât și prin impunerea unui domn favorabil turcilor în lupta pentru influență desfășurată aici între Ungaria și Imperiul Otoman²⁰. Pentru otomani și în cursul veacurilor următoare, Dunărea a continuat să reprezinte frontiera ce despărțea „teritoriul necredincioșilor” de „țările islamice”²¹.

Potrivit opiniei istoricului Alexandru V. Diță, în anul 1420, și nu mai devreme, trebuie să vedem momentul unui început: „Începutul «seriei istorice» în care «închinarea și tributul» către Înalta Poartă se instaurează treptat ca mod românesc de conviețuire - în limite reciproc consimțite - cu o forță politico-militară copleșitoare, căreia îi va mai trebui însă peste o jumătate de secol de luptă susținută pentru a permanentiza această situație juridică a Țării Românești, o dată cu domnia lui Basarab Laiotă”²², consemnat de tradiție a fi acela „care au închinat țara turcilor”²³.

Europa, la frontiera cu statele creștine din Balcani, iar apoi la granița cu Ungaria și Imperiul habsburgic. Pentru o perioadă de circa două sute de ani, de la sfârșitul secolului al XIV-lea și până la sfârșitul secolului al XVI-lea, gazii și Dunărea au avut o istorie comună, care a implicat drept elemente esențiale ideea de „război sfânt”, prada și martirajul. *Gazii* erau prin excelență cei care aveau misiunea de a lupta împotriva „necredincioșilor”. De-a lungul secolelor XV-XVII, denumirea de *gazi* a fost aplicată tuturor participanților la „expedițiile sfinte” otomane, întrucât din punct de vedere juridic și religios, toate conflictele dintre Imperiul otoman și statele europene erau considerate a fi părți integrante ale „războiului sfânt” (*cihâd*) (Viorel Panaite, *Dreptul păcii și războiului în Islamul Otoman. Glosar și bibliografie*, București, Ed. Universității din București, 2008, pp. 76-77).

¹⁶ Kodja Husein, *op. cit.*, în loc. cit., p. 447.

¹⁷ Radu Ștefan Vergatti (Ciobanu), *Lupta domnilor români de la Mihail la Vlad Țepeș pentru apărarea unității cu Dobrogea (1418-1456)*, în *Muzeul Național*, nr. IV, 1978, pp. 84-85.

¹⁸ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 36.

¹⁹ „Acte Minore”, în *Fontes Historiae Daco-Romanae. Izvoarele istoriei României*, vol. IV, *Scriitori și acte bizantine. Secolele IV-XV*, publicate de Haralambie Mihăescu, Radu Lăzărescu, Nicolae Șerban Tanașoca, Tudor Teoteoi, București, Ed. Academiei, 1982, p. 341.

²⁰ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 36.

²¹ Viorel Panaite, *Dunărea, apă de gazii*, în *Miscellanea in honorem Radu Manolescu Emerito*, București, Ed. Universității din București, 1996, p. 176.

²² Alexandru V. Diță, *Mircea cel Mare. Între realitatea medievală și ficțiunea istoriografică modernă*, București, Ed. Publiferom, 2000, p. 457.

²³ *Istoria Țării Românești (1290-1690). Letopiseșul Cantacuzinesc*, ediție critică de C. Grecescu și D. Simonescu, București, Ed. Academiei, 1960, p. 4.

Momentele cele mai dificile, de la sfârșitul veacului al XIV-lea și din deceniul al doilea al secolului al XV-lea, când direcția principală a invaziei otomane viza cucerirea Țării Românești, fuseseră depășite însă prin acțiunile lui Mircea cel Bătrân și lupta dusă până la sacrificiu a fiului său, Mihail I²⁴. Energia atacurilor otomane de la sfârșitul deceniului al doilea al secolului al XV-lea s-a consumat la hotarul dunărean al Țării Românești, și Ungaria și-a putut astfel pregăti apărarea și apoi trecerea la ofensivă în al doilea sfert al secolului²⁵.

Dispariția lui Mihail I în împrejurările confruntărilor maghiaro-otomane din 1420 a deschis seria luptelor pentru succesiune în Țara Românească²⁶.

În contextul internațional din secolul al XV-lea și al luptelor interne pentru tron, Țara Românească s-a găsit amenințată permanent de trupele otomane de akincilar staționate în sudul Dunării, trupe îndreptate spre teritoriul ei ori de câte ori voievodul sprijinit de otomani fusese detronat de un altul sprijinit de unguri²⁷.

După campania sultanală din anul 1420, situația politică a Principatului sud-carpatic a cunoscut o înrăutățire mai ales în privința raporturilor cu Imperiul Otoman, Radu Praznaglava, un fiu nelegitim al lui Mircea cel Bătrân, devenit domn după moartea prematură a lui Mihail I, arătându-se dispus la concesii față de turci²⁸. Astfel, noul domn a încheiat o înțelegere cu aceștia, admitând să plătească haraci și să permită trecerea prin Țara Românească a trupelor otomane care în anul 1421 au devastat Țara Bârsei²⁹.

Ieșirea Țării Românești din sfera de influență a Ungariei și amenințarea implicită a Transilvaniei în 1420 și 1421, au determinat activizarea politicii regatului maghiar față de lupta antiotomană³⁰.

Sigismund de Luxemburg a manifestat un interes statornic pentru situația de la Dunărea de Jos, interes politic, având în vedere rolul Țării Românești de avanpost natural al Ungariei, și interes economic, ce ținea seama de necesitățile comerciale ale orașelor din sudul Transilvaniei³¹. Proiectul comercial al regelui maghiar, schițat la 1412 și reluat după 1418, urmărea redeschiderea vechiului drum comercial bicontinental ce lega Orientul de Europa răsăriteană și centrală prin intermediul tătarilor, a coloniilor genoveze de la Marea Neagră și a văii Dunării; funcționalitatea acestui drum impunea cooperarea celor două țări române, ce dețineau controlul gurilor fluviului și de-a lungul cărora se făcea legătura între bazinul Mării Negre și Europa

²⁴ Constantin Rezachevici, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană. Secolele XIV-XVI. Evoluția unui concept în contextul vremii*, București, Ed. Albatros, 1998, p. 182.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Bogdan Alexandru Halic, *Pace și război în Țara Românească în secolele XIV-XVI*, București, Ed. Comunicare.ro, 2003, p. 180.

²⁷ Viorel Panaite, *Dreptul păcii și războiului în Islamul Otoman*, p. 29.

²⁸ *Documenta Romaniae Historica, D. Relații între Țările Române*, vol. I (1222-1456), volum întocmit de Ștefan Pascu, Constantin Cihodaru, Konrad G. Gündisch, Damaschin Mioc, Viorica Pervain, București, Ed. Academiei, 1977, doc. 48, pp. 95-98.

²⁹ Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. I, partea a II-a, 1346-1450, București, 1890, doc. CCCCXXV, p. 515.

³⁰ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, tom. XXVI, 1983-1984, p. 87.

³¹ *Ibidem*, p. 88.

centrală³². În scopul apărării acestor interese a fost firesc ca Ungaria să sprijine mișcarea de rezistență ce a luat naștere în Țara Românească împotriva facțiunii prootomane a lui Radu Praznaglava, pentru înlocuirea acestuia cu un domn favorabil luptei antiotomane³³.

După moartea lui Mehmed I (1421)³⁴, în Imperiul Otoman au urmat trei ani de criză politică, timp în care Murad al II-lea a luptat în Rumelia și Anatolia cu cei doi pretendenți Mustafa, primul, unchiul, al doilea, fratele noului sultan³⁵.

Legat de asediul turcesc asupra Constantinopolului (1422)³⁶, în izvoare apare numele lui Dan al II-lea. Cronicarul bizantin, Ducas, în cadrul relatărilor privitoare la Vlad Dracul, a consemnat că „un nepot de-al lui Mircea, care se numea Dan [...] se găsea împreună cu Murat, care lupta împotriva Constantinopolului. Cum era gata pentru orice faptă de arme, mergea împreună cu turcii, în ambuscade. El s-a strecurat pe ascuns în oraș, s-a făcut cunoscut împăratului [Ioan al VIII-lea Paleologul], a mers alături de bizantini și a săvârșit fapte de vitejie împotriva turcilor. Dar, cum Murat a oprit asediul orașului și n-a reușit ceea ce își dorise, ci și-a greșit scopul, Dan s-a închinat împăratului și i-a cerut permisiunea de a pleca pe drumul cel mai drept acasă. Împăratul l-a cinsti, l-a urcat pe una dintre cele mai mari corăbii și l-a trimis pe Marea Neagră la Cetatea Albă. Boierii care se aflau acolo l-au proclamat domn și l-au pus în scaunul bunicului său”³⁷.

În acest context, împotriva opțiunii politice promovate de Radu Praznaglava, care tindea să transforme Țara Românească într-un stat vasal turcilor, a avut loc reacția unei bune părți a marii boierimi care, în toamna anului 1422 l-a adus în scaunul de

³² *Ibidem*. A se vedea Florin Constantiniu, Șerban Papacostea, *Tratatul de la Lublau (15 martie 1412) și situația internațională a Moldovei la începutul veacului al XV-lea*, în *Studii*, XVII, nr. 5, 1964, pp. 1136-1137; Șerban Papacostea, *Kilia et la politique orientale de Sigismond de Luxembourg*, în *Revue roumaine d'histoire*, nr. 3, 1976, pp. 422-427.

³³ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 88.

³⁴ Mehmed I a murit la numai 32 de ani în timpul unei vânători, ca urmare a unei crize cardiace. Se impune a aminti în acest context și opinia potrivit căreia Mehmed I ar fi murit în urma unei răni foarte grave primită în cursul campaniei sultanale din Transilvania și Țara Românească (Bogdan Alexandru Halic, *op. cit.*, p. 159, n. 3).

³⁵ În 1422 Murad al II-lea l-a învins pe unchiul său, care înaintase din Rumelia împotriva lui, în fruntea begilor de frontieră. Adunându-și toate forțele sale, între 2 iunie și 6 septembrie 1422, Murad al II-lea a asediat Constantinopolul, care îl sprijinise pe rivalul său. În acest context, toți prinții supuși din Anatolia s-au revoltat și l-au instigat pe fratele mai tânăr al noului sultan, Mustafa, să încercuiască Bursa, capitala otomană. Ridicând asediul Constantinopolului, la 20 februarie 1423 Murad al II-lea l-a învins pe fratele său, pedepsindu-i, totodată, pe conducătorii anatolieni care l-au incitat pe Mustafa (Halil Inalcik, *Imperiul Otoman. Epoca clasică, 1300-1600*, ediție îngrijită de Mihai Maxim, București, Ed. Enciclopedică, 1996, pp. 63-64).

³⁶ „Conducătorii oștirii au așezat cetele turcilor în rânduială în fața cetății, așa cum le poruncise profetul lor mincinos. Ei au poruncit arcașilor nenumărați ai turcilor să tragă cu toții deodată asupra cetății și a zidurilor din față spre a lua și ucide romei, spre a-i înspăimânta pe ceilalți și a-i face să fugă de la ziduri, și în felul acesta să-și deschidă drum, să intre fără împotrivire musulmanii și să cucerească orașul. Văzând mașinile de război și de luptă ale turcilor, mulțimea de neamuri nenumărate a oștirii lor, avântul tătarilor, îndrăzneala musulmanilor și puținele succese proprii, deoarece turcii ucideau unii romei înăuntrul șanțurilor și pe alții în afara lor, lângă porți, poporul romeilor s-a înspăimântat grozav și cei mai mulți se gândeau să fugă” (Ioannes Cananos, „Povestire despre războiul împotriva Constantinopolului din anul 1422”, în *Fontes*, vol. IV, p. 357).

³⁷ Ducas, „Cronica turco-bizantină”, în *Fontes*, vol. IV, p. 425.

domnie pe Dan al II-lea³⁸, înscăunarea acestuia însemnând reluarea luptei împotriva turcilor, în scopul restabilirii situației din vremea lui Mircea cel Bătrân³⁹.

Se impun a fi făcute două precizări. Pe de o parte, trebuie subliniat faptul că intervalul 1420-1422 reprezintă începutul unei lungi serii de conflicte dinastice în Țara Românească în care atât otomanii, cât și maghiarii s-au implicat în mod direct⁴⁰. Al doilea aspect care trebuie evidențiat este opțiunea antiotomană a factorilor decizionali ai Principatului sud-carpatic; practic, în momentul în care condițiile au permis-o, principii români, indiferent cine îi susținu-se să ia domnia, se raliază, sub diferite forme, efortului de cruciadă antiotomană⁴¹. De fapt, menținerea unui relativ echilibru între Ungaria și Poartă va constitui elementul de continuitate a opțiunilor de politică externă a Principatului sud-carpatic.

Anton Verancsics (1504-1573), umanistul și diplomatul de origine dalmată, ajuns arhiepiscop de Esztergom și primat al Ungariei, a menționat în lucrarea *De situ Transilvaniae, Moldaviae et Transalpiniae* că în Țările Române „... acești principii erau întăriți de regii Ungariei, care, câteodată, puneau alți principii sau îi aduceau din nou în scaun pe cei alungați ... față de acești regi, principii se legau solemn jurând credință regilor și le plăteau un tribut anual sau ascultau de ei”⁴².

În condițiile în care Murad al II-lea (1421-1444; 1446-1451) a inițiat o politică ofensivă în Moreea, cucerind Serbia răsăriteană și supunând Bosnia și Herțegovina, apărarea liniei Dunării, și ca atare a Europei Centrale și Orientale, a revenit domnilor Țărilor Române și forțelor militare în bună parte românești din Banat și Transilvania, conduse de florentinul Filippo Scolari (Pippo Spano de Ozora) și apoi de românul Iancu de Hunedoara, beneficiind și de resursele militare ale regatului maghiar⁴³.

Întrucât Imperiul Otoman a privit înscăunarea lui Dan al II-lea ca un gest ostil, de rupere a relațiilor stabilite cu Țara Românească în vremea domniei lui Radu Praznaglava, la începutul anului 1423, o oaste turcească condusă de *beğ*-ul Mehmed a trecut Dunărea cu scopul de a-l readuce pe Radu Praznaglava la domnia Țării Românești⁴⁴. La 26 februarie 1423, fiind susținut de contingente bănățene comandate de Filippo del Scolari, comitele de Timiș, Dan al II-lea a obținut o importantă victorie, invadatorii fiind constrânși să se retragă la sud de Dunăre⁴⁵.

După asediul Constantinopolului, în 1422, sultanul Murad al II-lea și-a concentrat atenția spre supunerea principatelor anatoliene (1423-1429, 1435/1436, 1443, 1444), lăsând hotarul european pe seama *beğ*-ilor de margine, pe care îi numea dintre apropiații săi, și a comandanților de *akângii* meniți să macine rezistența Țărilor

³⁸ La 23 octombrie 1422, Dan al II-lea era instalat în scaunul domnesc de la Târgoviște (*D.R.H.*, D., I, doc. 136, pp. 221-222).

³⁹ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 38.

⁴⁰ Bogdan Alexandru Halic, *op. cit.*, p. 181.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Paul Cernovodeanu, *Societatea feudală românească văzută de călători străini (secolele XV-XVIII)*, București, Ed. Academiei, 1973, p. 88.

⁴³ Constantin Rezachevici, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană*, p. 184 și p. 437.

⁴⁴ Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș*, în loc. cit., p. 307.

⁴⁵ N. Iorga, *Biruința din 1423 a lui Dan Vodă contra turcilor*, în *Revista istorică*, tom. 22, nr. 4-6, 1936, p. 112; Ioan Hațegan, *Banatul și începuturile luptei antiotomane (1389-1426). Rolul lui Filippo Scolari*, în *Revista de istorie*, tom. 31, nr. 6, 1978, p. 1035; Nicolae Stoicescu, *Dan II – viteaz apărător al independenței Țării Românești*, în *Magazin istoric*, XX, nr. 10, 1986, p. 4.

Române și a Ungariei⁴⁶. Faptul că Murad al II-lea a petrecut mult timp în Anatolia, supunând din nou principatele anatoliene Aydin, Menteşe, Teke, Germiyan și o parte din Kastamonu și aducând sub protectoratul său Karamanul, nu numai că n-a slăbit presiunea otomană asupra nordului Dunării, ci, dimpotrivă, a sporit-o, prin încurajarea acțiunilor prădalnice ale trupelor de frontieră și prin aducerea pe frontul european a forțelor Anatoliei redobândită în cea mai mare parte⁴⁷.

Urmărind consolidarea poziției Țării Românești în alianța politico-militară antiotomană și în dorința de a trece la o acțiune mai hotărâtă împotriva turcilor, în condițiile luptelor interne din Anatolia și a dispersării forțelor din Rumelia pe mai multe fronturi⁴⁸, regele Ungariei a decis să organizeze, pentru vara anului 1423, o campanie împotriva turcilor, a cărei desfășurare a fost cunoscută datorită unor scrisori raguzane, în care unele informații au ajuns prin intermediul negustorilor întorși din Țara Românească sau de la Vidin și Belgrad: la 8 octombrie s-a știut la Ragusa că regele Ungariei a trimis o mare oaste în Bulgaria, unde înainta în chip fericit; la 25 octombrie 1423, raguzanii, răspunzând scrisorii lui Sigismund din 2 septembrie, îl înștiințau că-i trimit vești bune despre armata pe care regele a chemat-o înapoi din Boemia pentru a o trimite în părțile Bulgariei și ale Țării Românești, unde înainta cu succes, și că, în urmă cu puține zile, au primit vestea că această armată a luptat cu o oaste de 15.000 de turci, oastea regală având un succes total⁴⁹.

În zonele rămase încă grecești ale Peninsulei Balcanice presiunea otomană a continuat. Astfel, Salonicul, al doilea oraș al Imperiului Bizantin, care era apărat de Andronic, fiul împăratului Manuil al II-lea, a fost asediat în 1423 de fiii lui Evrenos *beğ* și de Turahan *beğ*⁵⁰. În fața amenințărilor otomane tot mai mari, guvernatorul bizantin a cedat acest important oraș venețienilor⁵¹. Încercând să explice sultanului de ce a ocupat Salonicul, Senatul venețian l-a trimis în solie pe Niccolò Giorgio, cu misiunea de a susține că cetatea lagunelor a ocupat Salonicul pentru ca acesta să nu fie cucerit de o putere ostilă turcilor, iar dacă nu ar fi reușit să-i convingă pe turci, trebuia să-l contacteze pe domnul Țării Românești, Dan al II-lea, pentru ca acesta să-i atace pe turci în primăvara anului 1424, ajutat, bineînțeles, de forțe navale venețiene⁵². Evident, Veneția, posesoarea unei diplomații excelente, cunoștea foarte bine poziția politică și militară a domnului muntean și dorința sa de a lupta împotriva turcilor. Din păcate, ajuns la Adrianopol, Niccolò Giorgio a fost arestat la 7 martie 1424, astfel încât acesta nu a mai putut să-l contacteze pe domnul Țării Românești⁵³.

După ce a vizitat Veneția și Milano, în scopul obținerii unor ajutoare materiale și a acordului de participare a statelor italiene la lupta antiotomană, împăratul bizantin, Ioan al VIII-lea Paleologul, a ajuns, în iunie 1424, în Ungaria, la Buda, unde a solicitat

⁴⁶ Constantin Rezachevici, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană*, p. 182.

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 182-183.

⁴⁸ Pentru invaziile turcești în Moreea și Albania, conflictul cu Veneția pentru Salonic și luptele interne din Anatolia din anul 1423, a se vedea Halil Inalcik, *Imperiul Otoman*, p. 64.

⁴⁹ Apud V. Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 93.

⁵⁰ Aurel Decei, *Istoria Imperiului otoman până la 1656*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 86.

⁵¹ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 38.

⁵² *Ibidem*, pp. 38-39.

⁵³ *Ibidem*, p. 39.

alianța regatului maghiar în lupta împotriva turcilor⁵⁴. În septembrie 1424, aflat în drum spre Chilia, împăratul bizantin a trecut prin Țara Românească pentru a trata cu Dan al II-lea probleme legate de lupta antiotomană, acest fapt constituind un indiciu a situației relativ stabile a Principatului sud-carpatic⁵⁵. Referindu-se la această acțiune, cronicarul bizantin, Georgios Sphrantzes, a relatat: „Și la sfârșitul lunii octombrie a anului 33 [Anul 6933, luna octombrie, 1424], împăratul chir Ioan [Ioan al VIII-lea Paleologul] s-a întors la Constantinopol dinspre numita Chilia de la râul Dunărea, după ce au plecat într-acolo corăbii de la Constantinopol.

Căci trimisese din Ungaria un om de altă limbă și de alt neam ca să vină pe uscat cu un mesaj cifrat. Când acesta a sosit, a cerut să-l vadă pe împărat [Manuil al II-lea Paleologul] pentru că avea de spus ceva neapărat. Cum s-ar fi putut aceasta, ca un asemenea om, singur singurel, să-l vadă pe împăratul care era bolnav, căci zăcea la pat?

Deci, după multe discuții, au fost trimiși în sfârșit la acest om doi dintre tovarășii mei care i-au spus omului, arătându-mă pe mine: «Sau vrei să-i spui acestuia de aici, sau du-te unde vrei».

Atunci, luându-mă deoparte, mi-a dat scrisoarea cifrată și mi-a destăinuit și de unde și de când a plecat. De îndată ce am potrivit cifrul și m-am dus să-l citesc, am declarat că cer o răsplată, deoarece voi anunța o mare bucurie, de față fiind slăvita stăpână [Elena Dragasses, soția împăratului Manuil al II-lea] și nora sa, iar despotul lipsea, fiind plecat la o vânătoare. Când am citit scrisoarea, care spunea că e sănătos și că pornește cu bine înspre părțile de la marea Țară Românească și să se trimită corăbii la locul numit Chilia, ca să-l ia și să-l aducă, toți s-au bucurat foarte tare⁵⁶.

În primăvara anului 1424, în Țara Românească a avut loc o nouă incursiune turcească, Radu Praznaglava fiind reînstatat în scaunul de domnie: „... în anul 1424 - menționează marele istoric, Constantin C. Giurescu, – Radu e din nou domn, cu sprijinul unei armate turcești. Și de data aceasta, Sigismund trimite ajutor protejatului său; Dan este însă cumplit bătut și abia scapă cu viață, trebuind să se refugieze în Ardeal. Cu treizeci de ani mai înainte și Mircea cel Bătrân trebuise să se retragă peste munți, la Brașov, dar ce deosebire de situație! În timp ce Mircea discuta de la egal la egal cu regele Ungariei, Dan este un vasal ...”⁵⁷.

Semnificativ în acest sens este un document emis la 10 iulie 1424 de regele Sigismund de Luxemburg, cu referire la evenimente recente: „[...] foarte de curând, pomenitul Nicolae de Chaak, în urma poruncii maiestății noastre, a trimis o mare parte din oamenii săi de oaste în Țara noastră Românească, în ajutorul credinciosului nostru, a măritului Dan, voievodul Țării noastre Românești, împotriva năvălirii sălbaticilor turci, care atunci unelteau să intre în pomenita țară, și când sus-însemnatul Ladislau zis Forro, care era atunci căpitanul sau conducătorul acelor oameni ai lui Nicolae de Chaak, a suferit răni grele și nu puține, odată cu măcelărirea sau moartea unora dintre scumpii lui frați și slujitori, în lupta făcută și dusă cu turcii cei sălbatici de către pomenitul Dan voievodul”⁵⁸.

⁵⁴ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 94.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 95.

⁵⁶ Georgios Sphrantzes, *Memorii, anii 1401-1477*, în *Fontes*, vol. IV, pp. 439-441.

⁵⁷ Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. II, p. 8.

⁵⁸ *D.R.H.*, D, I, doc. 140, p. 225.

Potrivit opiniei istoricului Viorica Pervain, după 15 august 1424 s-a desfășurat campania antiotomană condusă de Pippo de Ozora, în zona Orșova-Severin, aflată în vecinătatea Vidinului, unul dintre cele mai însemnate centre otomane de la Dunăre⁵⁹. Noul caracter al expediției este relevat de actul regesc din 16 octombrie 1424, în care „se menționa expediția noastră ostășească pentru ridicarea, înnoirea și refacerea cetății noastre a Severinului și a altor întărituri de graniță”⁶⁰.

În vederea apărării fortificațiilor recent întărite, în luna noiembrie, vicecomitele de Timiș, Mecksei Emeric, a fost însărcinat, probabil de Pippo de Ozora, cu recrutarea și trimiterea de ostași la Severin și în insula Saan, ceea ce dovedește că cetatea Severinului nu a fost dată domnului Țării Românești, Dan al II-lea, în aceasta fiind instalată o garnizoană ungară⁶¹.

Succesele luptei antiotomane din anii 1422-1424 de la Dunărea de Jos l-au determinat pe Murad al II-lea să încheie, spre sfârșitul anului 1424, un armistițiu pe doi ani cu Ungaria⁶², în scopul concentrării forțelor sale în lupta cu venețienii pentru Salonic⁶³. Acest armistițiu a cuprins, probabil, și clauze referitoare la Țara Românească, care a continuat să rămână în sfera de influență a Ungariei, după cum rezultă din privilegiul lui Dan al II-lea pentru brașoveni din 10 noiembrie 1424⁶⁴.

Tratativele turco-maghiare din 1424 nu au fost însă viabile, ambele părți privind cu neîncredere armistițiul, semnificative fiind evenimentele ce au avut loc la Dunărea de Jos în anul 1425 când Țara Românească a fost supusă unui atac otoman din mai multe direcții⁶⁵. Proporțiile însemnate ale forțelor otomane precum și faptul că au trecut prin Țara Românească prin mai multe vaduri, rezultă din trimiterea, la porunca lui Sigismund de Luxemburg, a două oștiri, din Banat și din Transilvania, una înaintând pe la Severin de-a lungul Dunării, cealaltă, probabil, de la Brașov, prin munți, spre Țara Românească; la 3 septembrie 1425, regele Ungariei le scrisese raguzanilor că a trimis trei armate puternice împotriva dușmanilor săi, din care una împotriva husiților, alta împotriva turcilor, sub comanda lui Pippo de Ozora, iar a treia, de asemeni, împotriva turcilor, în ajutorul lui Dan al II-lea, sub comanda lui Nicolae de Csák, voievodul Transilvaniei⁶⁶.

În opinia unor reputați istorici, în anul 1425, încercând să imite modelul marelui său înaintaș, Mircea cel Bătrân, Dan al II-lea ar fi inițiat, în colaborare cu Sigismund de Luxemburg o ofensivă de anvergură împotriva turcilor, domnul muntean ocupând câteva cetăți și obținând o frumoasă victorie lângă Vidin⁶⁷. Oastea victorioasă

⁵⁹ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 96.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 97.

⁶¹ *Ibidem*. A se vedea V. Motogna, *Banatul românesc în prima jumătate a veacului al XV-lea*, în *Revista Institutului social-politic Banat-Crișana*, an XIII, mai-august 1944, Timișoara, p. 456.

⁶² Nicolae Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, I, Gotha, Friedrich Andreas Perthes, Aktiengesellschaft, 1908, p. 391.

⁶³ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 98.

⁶⁴ *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească, vol. I, (1247-1500), întocmit de Petre P. Panaitescu și Damaschin Mioc, București, Ed. Academiei, 1966, doc. 55, p. 109.

⁶⁵ V. Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., pp. 98-99.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 99.

⁶⁷ Ștefan Ștefănescu, *Criza politică din al doilea sfert al veacului al XV-lea*, în *Istoria Românilor*, vol. IV, *De la universalitatea creștină către Europa „patriilor”*, Ștefan Ștefănescu, Camil Mureșanu și Ioan-Aurel Pop (coord.), ediția a II-a, București, Ed. Enciclopedică, 2012, p. 336.

era însoțită de un fiu al fostului țar bulgar, Șişman, pretendent pe care Sigismund îl așezase la Lipova, urmând a fi înscăunat ca țar al Bulgariei eliberate: este vorba de Eufrosin, numit și Fruzin, căruia sursele venețiene îi spun „domn al Zagorei”⁶⁸. În acest context, documentele vremii menționează pentru prima dată folosirea mercenarilor⁶⁹ în oastea Țării Românești⁷⁰.

Referindu-se la participarea domnului muntean Dan al II-lea la expedițiile organizate în Peninsula Balcanică, istoricul Constantin Rezachevici a consemnat: „Campaniile sud-dunărene, purtate adesea în 1423-1426 împreună cu Filippo Scolari sau Nicolae Csáki, în cursul cărora a dus lupte de la Silistra la Vidin și a încercat să restaureze țaratul bulgar... l-au făcut să intre nu numai în folclorul balcanic, sub numele Dan «cel Viteaz», ci să câștige faimă în întreaga Europă”⁷¹.

Pregătirile de cruciadă organizate de regele maghiar, Sigismund de Luxemburg, care conta pe colaborarea Țărilor Române, a Poloniei și a flotei venețiene⁷², precum și întărirea pozițiilor Ungariei în Serbia⁷³ și Bosnia l-au determinat pe sultanul Murad al II-lea să contraatace⁷⁴.

Semnele unei noi crize politice în Principatul sud-carpatic s-au manifestat în 1426 când, după reușita inițială de a rezista trupelor turcești ce îl susțineau pe Radu Praznaglava⁷⁵, Dan al II-lea a fost învins (30 mai)⁷⁶ și nevoit să se retragă la Râșnov, în Țara Bârsei, de unde, la 24 ianuarie 1427, împreună cu Dom Pedro⁷⁷, fiul regelui Portugaliei, Ioan I, și cu oști maghiare, a pornit spre Țara Românească pentru alungarea lui Radu Praznaglava⁷⁸. În acest context, domnul Moldovei, Alexandru cel Bun, a atacat și a cucerit Chilia (1426), acest eveniment marcând începutul seriei confruntărilor armate cu Dan al II-lea⁷⁹.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ Ostași profesioniști, angajați cu leafă și, în schimbul unei părți din pradă (în condiții de război) într-o oaste străină, fiind specializați în mărirea unei arme (Mihai Manea, *Mic dicționar de termeni istorici*, București, Ed. All Educational, 1999, p. 165).

⁷⁰ Costin Scorpan, *Istoria României. Enciclopedie*, București, Ed. Nemira, 1997, p. 186.

⁷¹ Constantin Rezachevici, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană*, pp. 185-186.

⁷² La 31 octombrie 1425, Veneția a răspuns favorabil propunerii lui Sigismund de Luxemburg privind realizarea unei ligi antiotomane (Eugen Denize, *op. cit.*, p. 39).

⁷³ Prin tratatul încheiat la Tata, în mai 1426, între Ungaria și Serbia, Sigismund l-a recunoscut pe Gheorghe Branković, nepotul despotului Ștefan Lazarević, moștenitor la tronul Serbiei, în schimbul unor importante cetăți sârbești, printre care Belgrad, Mačva și Golubac (Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 103, n. 89).

⁷⁴ În primăvara anului 1426, Imperiul Otoman a organizat ofensiva împotriva Țării Românești, a Serbiei și Bosniei, ajungând până în Croația (*Ibidem*).

⁷⁵ D.R.H., D., I, doc. 149, pp. 238-240; Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș*, în loc. cit., p. 308.

⁷⁶ Nicolae Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății-Albe*, București, Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1899, p. 84; Idem, *Locul românilor în istoria universală*, ediție îngrijită de Radu Constantinescu, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 210.

⁷⁷ A se vedea Nicolae Iorga, *Un prinț portughez cruciat în Țara Românească a secolului al XV-lea*, în Idem, *Studii asupra Evului Mediu românesc*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, pp. 194-197.

⁷⁸ Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor*, p. 88.

⁷⁹ *Enciclopedia bătăliilor din istoria românilor*, George Marcu (coord.), București, Ed. Meronia, 2011, pp. 65-66.

În 1426, Dan al II-lea a încheiat un tratat de alianță defensivă cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg⁸⁰. La 5 noiembrie, regele maghiar a hotărât trimiterea unui ajutor bănesc pentru întreținerea a 1.000 de mercenari români (100 de călăreți și 900 de pedestrași) în sprijinul voievodului muntean Dan al II-lea: „[...] Așadar noi [...], după sfatul sus-amintitului comite Pippo «Spano» și a celorlalți baroni ai noștri, am hotărât că pentru siguranța și apărarea oșebită a acelui Dan voievodul trebuie să păstrăm tot timpul la acel Dan voievodul 1.000 de oameni, adică 100 de călăreți și 900 de pedestrași”⁸¹.

La sfârșitul anului 1426, Radu Praznaglava a fost instaurat de către turci, pentru scurtă vreme, în scaunul de domnie al Țării Românești⁸².

O grea lovitură pentru creștini și pentru lupta antiotomană a fost reprezentată de decesul lui Pippo Spano, survenit la 27 decembrie 1426, la Lipova, când se pregătea o nouă expediție împotriva turcilor în Țara Românească⁸³.

Războiul turco-venețian (1425-1430) și prefigurarea unei coaliții antiotomane la care urma să participe și regele Ungariei au fost evenimentele care au influențat direct situația Principatului sud-carpatic⁸⁴. Astfel, în primăvara anului 1427, profitând de faptul că forțele principale ale sultanului Murad al II-lea erau îndreptate împotriva Salonicului⁸⁵ și primind ajutor din partea lui Sigismund de Luxemburg, Dan al II-lea l-a alungat definitiv pe Radu Praznaglava din scaunul domnesc al Țării Românești⁸⁶, relevant, în acest sens, fiind un document datat Câmpulung, 6 aprilie 1427: „... meritele și faptele vitejești ale credinciosului nostru Ioan, fiul lui Nicolae, fiul lui Leukus de Kallo prin care (fapte), el, sub steagul credinciosului și iubitului nostru, măritul bărbat Ioan de Maroth, ban de Maevo, stăpânul nostru, înfruntând bărbătește întâmplările soartei, în mai multe rânduri, ei fără a ocoli primejdiile amenințătoare, în Țara noastră Românească, dimpreună cu pomenitul său stăpân, împotriva fiilor violenței, adică a turcilor, prigonitorii cei cruzi ai lui Hristos și ai întregii credințe ortodoxe (care) unelteau, în disprețul maiestății noastre, să pună în fruntea voievodatului acelei Țări Românești pe necredinciosul nostru Radul, poreclit

⁸⁰ Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României. 1354-1920. Texte rezumate, adnotări, bibliografie*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1975, doc. 40, p. 25. Nicolae Iorga l-a numit „tratat formal de apărare reciprocă” (Cf. N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. IV, *Cavalerii*, volum îngrijit de Stela Cheptea și Vasile Neamțu, București, Ed. Enciclopedică, 1996, p. 12).

⁸¹ *D.R.H.*, D., I, doc. 151, p. 244.

⁸² Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor*, p. 88.

⁸³ George Lăzărescu, Nicolae Stoicescu, *Țările Române și Italia până la 1600*, București, Ed. Științifică, 1972, p. 65.

⁸⁴ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 40.

⁸⁵ Pentru a împiedica declanșarea unui război cu turcii, Senatul venețian l-a însărcinat pe Pietro Loredano, învingătorul din 1416, să negocieze o nouă pace cu Murad al II-lea, oferindu-i un tribut anual între o mie și două mii de ducați. Loredano trebuia, de asemenea, să-și ducă flota în fața portului Gallipoli pentru a-l presa pe sultan și a-l obliga să-și divizeze forțele, și să încerce să-i ridice împotriva lui Murad al II-lea pe Ismail, nepotul său, pe emirul de Smirna, Gazi Djuneid (1419-1424) și pe cel de Karamania, Ibrahim. Și această misiune a eșuat, astfel încât, în 1425 a început cel de-al doilea război turco-venețian, care va dura până în 1430. Astfel, în mai 1425, turcii au început asediul Salonicului. În 1426 și 1427, Veneția a încercat să salveze orașul prin încheierea unei păci cu sultanul, dar acesta a refuzat (*Ibidem*, pp. 39-40). Pentru acest război al Salonicului a se vedea Camillo Manfroni, *La marina veneziana alla difesa di Salonicca*, în „Nuovo Archivio Veneto”, nuova serie, XX, 1908, pp. 1-68; Halil Inalcik, *Imperiul Otoman*, p. 64.

⁸⁶ Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș*, în loc. cit., p. 308.

Praznaglava, iar pe credinciosul înălțimii noastre, din inimă iubit (de noi), pe vrednicul de cinste și măritul bărbat Dan, pus de noi ca voievod al zisei noastre Țări Românești să-l lipsească și să-l alunge din stăpânirea acelor (părți), s-au străduit din toate puterile lui să fie pe placul nostru și a sfintei noastre coroane regești și să se facă pe sine iubit și plăcut (nouă).

Astfel, stăruința, iscusința și veghea lui Ioan banul, cu vitejiile lui, precum și faptele îndatoritoare ale zisului Ioan și ale altor slujitori ai pomenitului Ioan banul, au deschis calea dobândirii din nou a zisei noastre Țări Românești și a apărării (noastre) de năvălirile dușmănoase ale zisului Radul și ale turcilor; în felul acesta, datorită slujbelor vrednice de laudă și altor fapte vitejești și iscusite ale lui Ioan banul și ale zișilor lui slujitori, întorcându-ne noi iarăși în Țara noastră Românească și, din osebita poruncă a maiestății noastre, Ioan banul și mai sus-zisul Ioan, precum și ceilalți slujitori și oameni ai lor, rămânând ca soldați în acea Țară a noastră Românească. Și pomeniții Radu Praznaglava și turcii fiind puși pe fugă de acolo, pomenitul Dan voievodul a fost pus din nou în stăpânirea voievodatului său, după dorința noastră. Foarte mulți dintre locuitorii acelei Țări a noastre Românești și anume românii care au luat partea lui Radu Praznaglava și a turcilor și s-au abătut, ca niște rătăciți, din calea adevăratei credințe, lepădându-se de greșelile lor, au fost siliți să se întoarcă la statornicia credinței pe care ne-o dătoresc și pe care ei trebuie să ne-o păstreze nouă și sfintei noastre coroane regești”⁸⁷.

Într-un document datat 19 mai 1427, emis la Feldioara, se menționează că „acum, în timpul din urmă, pășind în Țara noastră Românească, cu două sute și douăzeci și cinci de lăncieri, recrutați de asemenea pe cheltuiala sa, dând ascultare maiestății noastre <Sigismund de Luxemburg>, ca să pună din nou în stăpânirea sa pe măritul Dan voievod, pe care dușmanul său, Radul, cu un alt nume numit Praznaglava, venind cu putere turcească, îl alungase din Țara Românească, <pășind dar> în aceste părți cu alți credincioși de-ai noștri, baroni, nobili și oșteni, și alungând pe pomenitul Praznaglava, a pus din nou în stăpânirea sa pașnică, dimpreună cu alți pomeniți credincioși de-ai noștri, pe Dan voievodul”⁸⁸.

Succesul domnului Dan al II-lea în Țara Românească și pregătirile cruciate de la Dunărea de Jos l-au determinat pe sultanul Murad al II-lea să intervină, în primăvara anului 1427, edificatoare în acest sens fiind scrisoarea căpitanului general venețian, Andreea Mocenigo, către ducele Cretei, din 3 aprilie 1427, care menționa, printre altele, că oastea de uscat a turcilor se pregătea „a merge spre Dunăre, pentru a se împotrivi puterilor Ungariei și ale românilor, care așezați acum la zisa cale, vor să treacă în Grecia”⁸⁹. Profitând de tergiversările regelui Sigismund de Luxemburg, Murad al II-lea a atacat din nou Țara Românească pe la Severin, probabil în mai 1427⁹⁰. Constantin Filozoful, biograful despotului sârb Ștefan Lazarević, a relatat

⁸⁷ Gheorghe Pârnuță, Ștefan Trâmbaciu, *Documente și inscripții privind istoria orașului Câmpulung-Mușcel*, vol. I (1215-1699), București, Editura Semne, 1999, doc. 14, pp. 143-144.

⁸⁸ *D.R.H.*, D., I, doc. 158, p. 254.

⁸⁹ Apud Alexandru A. Vasilescu, *Urmașii lui Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș, 1418-1456*, I, *De la moartea lui Mircea cel Bătrân până la Vlad Dracul, 1418-1437*, Extras din *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, XV, București, 1915, p. 32.

⁹⁰ Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 113.

sosirea sultanului la Vidin, de unde, trecând Dunărea, oștile sale au asediat „cetatea Severinului și au cucerit Insula ungarilor” împreună cu corăbiile aflate acolo⁹¹.

În așteptarea rezultatelor tratativelor cu teutonii și cu venețienii, regele Ungariei menționa, în actul emis la 1 iunie 1427, la Măgheruș, despre „oastea noastră regească pe care noi o vom ridica în curând, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre Țara noastră Românească, împotriva prea sălbaticilor turci”⁹². La 4 iulie, acesta a cerut teutonilor să urgenteze trimiterea ajutoarelor, deoarece, în august urma să înceapă ostilitățile cu turcii⁹³.

Cu o oaste puternică, Sigismund de Luxemburg a intrat, după 12 iulie 1427, în Țara Românească și s-a îndreptat spre Severin, noul centru de greutate al luptelor de la Dunărea de Jos⁹⁴.

Scrisoarea trimisă de rege legatului apostolic, cardinalul Henric de Beaufort, la 27 septembrie 1427, din tabăra de lângă Belgrad, a dezvăluit caracterul acestei expediții și cauza ce a determinat schimbarea lui: „toată vara aceasta ne-am trudit și ne trudem zilnic împotriva turcilor, dușmanii crucii lui Christos și necredincioși, care asediind cetatea noastră Severin, din țara Valahiei, încercau s-o cucerească cu asalturi războinice <și>, grăbindu-ne în ajutorul acesteia, voiam, încurajați de înalta dreaptă a lui Dumnezeu, să purtăm acolo războiul. Dar, răspândindu-se zvonul despre moartea despotului Serbiei, principele și slujitorul nostru cel mai credincios, turcii nemaiășteptându-ne pe noi puțin, părăsind asediul cetății și atrași cu lăcomie de țara Serbiei, pe dată s-au întors împreună cu întreaga lor armată spre Serbia”⁹⁵.

În opinia istoricului V. Pervain, „lupta antiotomană purtată la Dunărea de Jos în anii 1422-1427 și, mai ales proiectul de cruciadă, conturat în anii 1426-1427 au relevat câteva aspecte caracteristice, printre care strânsele legături economice și politice dintre Țările Române și Ungaria, tratativele purtate în vederea realizării unei cooperări a flotei apusene în Marea Neagră și pe Dunăre, colaborarea potențială a albanezilor și a grecilor, tactica deschiderii ostilităților în timpul iernii, neprielnică modului otoman de a purta lupta, și planul de a folosi Țara Românească ca loc de trecere pentru ofensiva în Imperiul otoman, pentru a scurta astfel drumul prin teritoriul inamic, aspecte ce se înscriu ca precedente ale mișcării de cruciadă conduse de Iancu de Hunedoara”⁹⁶.

La moartea despotului Ștefan Lazarević (19 iulie 1427), în Serbia s-a declanșat o criză politică⁹⁷. În aceste condiții, pentru a împiedica ocuparea totală a acestei țări de către turci, Sigismund de Luxemburg a amânat aplicarea proiectului de cruciadă preconizat și s-a îndreptat cu oastea spre Serbia, dar a fost învins de otomani la Golubač (3 iunie 1428)⁹⁸. Iată ce a consemnat istoricul N. Vatin referitor la acest eveniment: „[...] Sigismund venise să ocupe Belgradul, în timp ce otomanii cucereau

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *D.R.H.*, D., I, doc. 159, p. 256.

⁹³ E. Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn, 1429-1432*, în *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschungen*, 1912, fasc. 1, p. 94.

⁹⁴ Edificator în acest sens este actul dat de regele Ungariei la 22 iulie 1427, „în tabăra de la Rapiz, în Valahia” (Apud Alexandru A. Vasilescu, *op. cit.*, pp. 32-33).

⁹⁵ Apud Viorica Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422-1427*, în loc. cit., p. 114.

⁹⁶ *Ibidem*, p. 115.

⁹⁷ Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș*, p. 309.

⁹⁸ Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. II, p. 9.

Alacahisar și Golubac (*Gügercinlik*) pe Dunăre. În iarna 1427-1428, regele Ungariei a început asediul acestui oraș. Însă întăririle trimise, sub comanda beilerbeiului Sinân, i-au pus pe fugă pe unguri, lăsând în urmă numeroși morți și prizonieri”⁹⁹.

În virtutea tratatului de alianță defensivă încheiat cu Sigismund de Luxemburg în 1426, Dan al II-lea a participat la luptele pentru cetatea Golubač¹⁰⁰.

A urmat o nouă invazie turcească în Țara Românească, în cursul căreia și-a pierdut viața Radu Praznaglava¹⁰¹. Nu avem însă nicio știre a vremii despre momentul și felul în care a murit acest fiu al lui Mircea cel Bătrân, care, spre deosebire de ilustrul său părinte, s-a menținut în scaun doar cu ajutorul turcilor¹⁰².

Relația nesigură cu Sigismund de Luxemburg, care i-a retras dreptul asupra cetății Bran (1427) și i-a așezat la Severin pe Cavalerii teutoni (1429-1432), dar și creșterea puterii partidei filo-otomane în interior, l-au determinat pe Dan al II-lea să accepte plata „tributului întreg” (*integrum censum*) către Poartă¹⁰³.

La 3 iunie 1428, Dan al II-lea a încheiat pace cu turcii, prin aceasta fiind consacrată poziția de autonomie a Țării Românești, fapt ce a tensionat raporturile dintre domnul muntean și Sigismund de Luxemburg¹⁰⁴.

În februarie 1429, prin tratatul încheiat de Ungaria cu Imperiul Otoman, a fost reconfirmat statutul de autonomie al Țării Românești¹⁰⁵.

După plecarea guvernatorului Andronic în Moreea, raporturile turco-venețiene s-au deteriorat, în interiorul orașului Salonic începând animozitățile între ortodocși și catolici¹⁰⁶. În acest context, sultanul Murad al II-lea a trimis oastea din Anatolia, comandată de *beğlerbeğ*-ul Hamza *beğ* și cea din Rumelia, sub comanda *beğlerbeğ*-ului Sinan *beğ*, pentru a începe asediul Salonicului (februarie 1430)¹⁰⁷, acesta fiind cucerit la 29 martie 1430¹⁰⁸. În aceste condiții, la 4 septembrie 1430, cetatea lagunelor a fost obligată să încheie pacea cu Imperiul Otoman¹⁰⁹.

Așa cum pe bună dreptate a arătat istoricul E. Denize, „începând cu secolul al XV-lea, situația internațională a Țării Românești depindea într-o măsură destul de importantă și de starea de pace sau de război dintre Veneția și Imperiul otoman. În general, pacea dintre cele două puteri avea consecințe negative asupra spațiului românesc, în vreme ce declanșarea războiului aducea o ușurare pentru țările române, le permitea să profite de faptul că armatele otomane erau prinse în luptă cu trupele venețiene pe teatre de operațiuni îndepărtate și nu puteau să mai amenințe teritoriul de la nord de Dunăre”¹¹⁰. Astfel, războiul turco-venețian din 1425-1430 a favorizat pe Dan

⁹⁹ Nicolas Vatin, *Ascensiunea otomanilor (1362-1451)*, în Robert Mantran (coord.), *Istoria Imperiului Otoman*, București, Ed. Bic All, 2001, p. 63.

¹⁰⁰ Constantin Rezachevici, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană*, p. 186.

¹⁰¹ Ștefan Ștefănescu, *Țara Românească de la Mircea cel Bătrân până la Vlad Țepeș*, p. 309.

¹⁰² Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor*, p. 88.

¹⁰³ *Enciclopedia băcăliilor din istoria românilor*, p. 112.

¹⁰⁴ Ștefan Ștefănescu, *Istoria Mediei României*, Partea a II-a, *Principatele Române. Secolele XIV-XVI*, București, 1992, p. 105.

¹⁰⁵ Idem, *Criza politică din al doilea sfert al veacului al XV-lea*, în loc. cit., p. 337.

¹⁰⁶ Aurel Decei, *Istoria Imperiului otoman până la 1656*, p. 86.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 87.

¹⁰⁸ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 40.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 41.

al II-lea și gruparea boierească antiotomană din Țara Românească, care au obținut victoria împotriva susținătorilor lui Radu Praznaglava¹¹¹.

Înainte de 8 februarie 1431, Vlad Dracul, un fiu nelegitim al lui Mircea cel Bătrân¹¹², a fost chemat la Nürnberg de către regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, care l-a investit cu domnia Țării Românești¹¹³, conferindu-i totodată și două ordine prestigioase, cel al Sfântului Ladislau și cel al Dragonului, de unde i se trage și cognomenul Dracul, cu forma populară Dracula¹¹⁴.

În luptă cu o parte a nobilimii maghiare anarhice, și pe fondul luptelor pentru stăpânirea Bosniei, regele Sigismund de Luxemburg și regina Barbara Cilli au creat, la 12 decembrie 1408, Ordinul Dragonului, menit în primul rând să adune în apărarea regelui și a familiei sale o bună parte a marii nobilimi din Ungaria în frunte cu familia Gara și Cilli¹¹⁵. Ordinul își propunea apărarea crucii și distrugerea dușmanilor acesteia, simbolizați de vechii dragoni (*Draconis tortuosi*) cu ajutorul Sfântului Gheorghe¹¹⁶. Membri fondatori au fost 24 de mari nobili ai regatului, în frunte cu despotul Ștefan Lazarevič, conducătorul Serbiei, între care Nicolae de Gara, palatinul Ungariei; Știber de Striboricz, voievodul Transilvaniei; Pipa de Ozora, banul de Severin, etc., în general marii dregători de curte și cei teritoriali¹¹⁷.

Au fost primiți și membri străini în calitate de aliați, care nu depuneau jurământ de fidelitate față de Sigismund de Luxemburg, precum regele Poloniei, Vladislav Jagiello; Witold, marele cneaz al Lituaniei; Henric al V-lea, regele Angliei; reprezentanți ai caselor italiene Carrara della Scala; conducători ai Veneției, Padovei și Veronei¹¹⁸.

La 1 iunie 1431, Dan al II-lea a murit eroic într-o luptă împotriva turcilor¹¹⁹, criza politică ce s-a declanșat în Țara Românească finalizându-se cu instalarea pe tronul muntean a lui Alexandru Aldea¹²⁰, un alt fiu nelegitim al lui Mircea cel Bătrân¹²¹, care avea sprijinul domnului Moldovei, Alexandru cel Bun¹²². Edificatoare în acest sens este relatarea istoricului I. Minea: „Prea strânsă apare domnia lui Alexandru al II-lea Vodă de scopurile politice moldovenești, încât putem admite că

¹¹¹ *Ibidem*, p. 166.

¹¹² Sergiu Columbeanu, Radu Valentin, *Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447)*, București, Ed. Militară, 1978, p. 21.

¹¹³ *D.R.H.*, D., I, doc. 179, pp. 280-281.

¹¹⁴ Ilie Minea, *Vlad Dracul și vremea sa*, Extras din *Cercetări istorice*, IV, Iași, „Viața Românească”, 1928, p. 87; Aurel Răduțiu, *Despre numele „Drakula”*, în *Anuarul Institutului de Istorie Cluj*, tom. 35, 1996, pp. 25-33.

¹¹⁵ Constantin Rezachevici, *De la Ordinul Dragonului la Dracula*, în *Magazin istoric*, XXXII, nr. 2, 1998, p. 60.

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ *Ibidem*.

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ Dan Berindei, *Istoria românilor din paleolitic până în 2008. Cronologie*, București, Ed. Cartex 2000, 2008, p. 39.

¹²⁰ Alexandru Aldea a fost instalat pe tronul Țării Românești cu concursul unei armate otomane, comandată de *beğlerbeğ*-ul Anatoliei, Hamza *beğ*, albanez de origine, împreună cu Firuzbeyoğlu Ali *beğ* și Karaca pașa (Cf. Aurel Decei, *Istoria Imperiului otoman până la 1656*, p. 87). A se vedea Tiberiu Ciobanu, *Domnitori români mai puțin cunoscuți*, Timișoara, Ed. Excelsior Art, 2005, pp. 28-36.

¹²¹ *D.R.H.*, D., I, doc. 191, pp. 290-291.

¹²² *Istoria poporului român*, coord. Andrei Oțetea, București, Ed. Științifică, 1970, pp. 141-142; Petre P. Panaitescu, *Istoria românilor*, p. 104.

trupe moldovenești au instalat noua domnie și același Alexandru cel Bun a făcut tot posibilul pentru ca această domnie să dăinuiască”¹²³.

Domnia lui Alexandru Aldea a reprezentat victoria marilor boieri asupra autorității domnești, aceștia tutelând pe domn prin exponentul lor, Albul „cel Mare”, care conducea politica Țării Românești, impunându-i lui Aldea să renunțe la organizarea rezistenței față de turci, să lărgască privilegiile boierimii, contribuind astfel la limitarea puterii domnești¹²⁴.

THE POLITICAL CRISIS IN WALACHIA AND THE ATTITUDE OF HUNGARY AND OF THE OTTOMAN EMPIRE IN THE FIRST HALF OF THE 15-TH CENTURY

Abstract

After Mircea's death (31st of January 1418), the Romanian Country experienced a period of political crisis, thus the neighbour states, Hungary and the Ottoman Empire, having the opportunity to interfere with its internal policy. In order to prevent the installing on the Wallachia throne of the claimers sustained by Hungary and implicitly preventing the increasing of the Hungarian kingdom influence in the Romanian Country, the Turks organized expeditions in the North of the Danube, by supporting their own favourites.

The intensification of the Ottoman influence into the South Carpathians principality during the reign of Radu Praznaglava (1420-1422; 1426-1427) generated a strong resistance movement, whose exponent became Dan II. Here a series of fights took place, being associated with the internal conflicts between the boyars groups gathered around the two rulers: Dan II being helped by the king of Hungary, Sigismund of Luxembourg.

¹²³ Ilie Minea, *Vlad Dracul și vremea sa*, p. 43.

¹²⁴ *Istoria Mediei a României*, partea I (sec. al X-lea - sfârșitul sec. al XVI-lea), București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1966, p. 178.